

3. Historické odbočení za vyučováním tělesné výchově na českých školách

Mgr. Jiří Sliacky, Ph.D.

Katedra tělesné výchovy a společenských věd (EDUC)

2. polovina 19. století

- **1869**
 - zavedení TV jako **povinného předmětu** do obecných škol a učitelských ústavů
 - M. Tyrš a S. Podlipská – Tělocvičný spolek paní a dívek pražských
- **1870**
 - základ kurikula TV tvořili 3 okruhy – pořadová, prostná a nářadová cvičení
 - stanoveno školním a vyučovacím řádem
- **1874**
 - Spiess-Maulovy osnovy školní TV – **první osnovy** TV v českých zemích
 - stanovovaly **2 vyučovací hodiny TV týdně**
 - progresivní znaky
 - požadavek TV jako řádného vyučovacího předmětu i pro děvčata
 - zavedení testování pro postup do vyšší třídy
 - Nárok na odbornou kvalifikaci učitele TV

Spiess-Maulovy osnovy školní TV

pořadová a rejová cvičení	■ cvičení: umělá
cvičení prostná	□ přirozená
cvičení na nářadí a s náčiním	
hry a vycházky	

(Rychtecký, Fialová, 1998, s. 16)

Konec 19. století

- **1883**
 - na dívčích školách TV jako povinný předmět **zrušen**
- **1892**
 - zřízen Český vzdělávací kurs pro učitelstvo tělocviku na středních školách a učitelských ústavech – **první samostatné vzdělávání učitelů TV**
- TV v českých zemích ovlivňována severským tělocvikem, francouzským fyziologickým systémem, rozmachem tělovýchovného hnutí (Sokol, Orel, DTJ) a také mezinárodním rozšiřováním sportovního hnutí (OH, mezinárodní sportovní federace)

Do 1. světové války

– 1911

- zavedení nových osnov pro chlapce (2 hodiny týdně zachovány)
- zavedeny tzv. **nepovinné hry s výkonnostním zaměřením**

– 1913

- stejná úprava zavedená i pro dívky na středních školách, TV ale zůstává pro dívky nepovinná

– 1915

- dívkám na všech typech škol byla snížena dotace na 1 hodinu TV týdně (nepovinně)

Meziválečné období

– 1919

- další úprava TV dívek – škola ji zavádí, když je na ní alespoň 20 dívek, v rozsahu 2 hodiny týdně
- na učitelských ústavech zavedeny **povinné zkoušky dospělosti z TV**

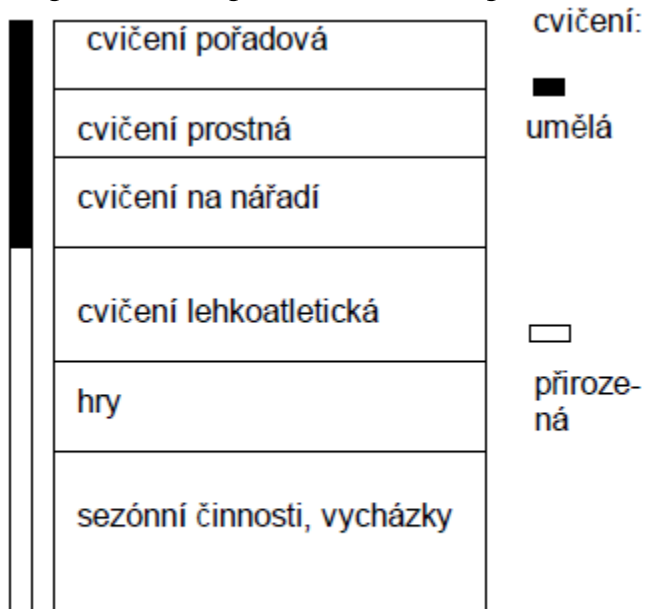
– 1924

- Tyršovy osnovy školní tělesné výchovy – doplňují **sezónní cvičení a sporty v přírodě**

– 1934

- pod vlivem tzv. Novorakouské školy vydány nové osnovy
 - zdůraznění subjektivní role žáka
 - širší uplatnění zdravotních cílů
 - hlubší metodičnost ve vyučovacích postupech učitele
 - **diferencování učiva pro chlapce a dívky**
- 2 vyučovací jednotky týdně jsou doplněny o výběrové sportovní aktivity, což hlavně na středních školách vedlo k masivnímu rozvoji **organizace školních sportovních soutěží**

Tyršovy osnovy školní tělesné výchovy

Obr. 11. Tyršovy osnovy školní tělesné výchovy (1924)

(Rychtecký, Fialová, 1998, s. 17)

2. světová válka a poválečné období

- rozsah TV rozšířen až na **4 hodiny týdně**, zdůrazněna branná výchova
- **1948**
 - nové osnovy TV, odklon od Novorakouské školy, prosazení **sportovního zaměření**
 - formulovány zdravotní, vzdělávací a výchovné cíle TV
 - v TV uplatňovány výkonnostní normativy a je dána možnost **specializovaného vyučování**, zejména na středních a vysokých školách (časová preference vybrané sportovní specializace)
 - pro všechny typy škol zavedena **povinná TV i pro dívky**
 - od 6. třídy se TV vyučuje **pro chlapce a dívky zvlášť**

50. – 60. léta 20. století

- **1952**
 - zavedena **povinná TV na vysokých školách**
- **1954**
 - zřízeny vysoké školy pedagogické – **vysokoškolská příprava středoškolských učitelů TV**
 - zavedeny normativní osnovy TV – akcentace vzdělávacích a výkonnostních cílů (limity, kontrolní cviky, **odznak zdatnosti**)
- **1960**
 - zavedený nepovinný předmět Sportovní hry
 - zavedeny Jednotné osnovy TV pro chlapce a dívky od 6 do 19 let
 - snaha o propojování školní a zájmové TV
 - **učivo rozděleno do 3 úrovní** (základní, rozšiřující a pro výkonnostní sport mládeže)
- **1968**
 - zaveden nepovinný předmět Pohybové hry pro žáky nižších ročníků

70. a 80. léta 20. století

- **opouštění sportovního pojetí školní TV**
- školní TV zaměřována více na prožitek z pohybu, rozvoj pohybových schopností a zvládnutí dovedností nejpoblárnějších sportů
- na základě toho a některých odborných poznatků (DŘS, analýza didaktické interakce) dochází k částečným úpravám kurikula i ke **změnám v povaze interakcí učitel - žák**

Po roce 1989

- společenské změny přináší i změny ve školství
- **liberalizace kurikula** – TV 2-3 hodiny týdně, volitelné učivo, nepovinné předměty
- diverzifikace školství – státní, soukromé, církevní
- vznik **školních sportovních klubů** (1994 – **AŠSK**)
- **1997**
 - osnovy školní TV v rámci programu Základní škola (**jednotné osnovy**)
- **2007**
 - zavádění **Rámcových a školních vzdělávacích programů**

Použité zdroje

RYCHTECKÝ, Antonín a Ludmila FIALOVÁ. *Didaktika školní tělesné výchovy*. 2. přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-659-7.